

KARTA PRZEDMIOTU/SYLABUS

Wydział	Wydział Opieki Zdrowotnej					
Kierunek studiów	Pielęgniarstwo					
Poziom kształcenia	Studia pierwszego stopnia					
Forma studiów	Studia stacjonarne/studia niestacjonarne					
Profil kształcenia	Praktyczny					
Jednostka organizacyjna prowadząca przedmiot	Katedra Pielęgniarstwa					
Moduł / Przedmiot	Nauki w zakresie opieki specjalistycznej					
Przedmiot wyodrębniony w module	Rehabilitacja i pielęgnowanie niepełnosprawnych					
Język kształcenia	polski					
Status modułu / przedmiotu	Obowiązkowy					
Cykl realizacji przedmiotu	Semestr studiów: VI					
Kod przedmiotu						
Nauczyciel akademicki odpowiedzialny za przedmiot	mgr Izabela Świat-Borowczyk					
Wymiar zajęć						
Zajęcia zorganizowane określone planem studiów, w tym:	Ogółem	Forma zajęć				
		Wykłady	Seminaria	Ćwiczenia	Samokształcenie	Zajęcia praktyczne
	130	18	24	-	8	80
Semestr VI	130	18	24	-	8	80
Bilans nakładu pracy studenta ogółem						
Zajęcia wymagające bezpośredniego udziału nauczyciela akademickiego i studenta		Wykłady – 18 godzin Seminaria – 24 godzin Zajęcia praktyczne -80 godzin				
Praca własna studenta, w tym samokształcenie		56 godzin				
Łączny nakład pracy studenta		180 godzin				
Punkty ECTS						
RAZEM	w tym z tytułu:					
	zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczyciela akademickiego i studenta		pracy własnej studenta		nakładu pracy studenta związanego z zajęciami o charakterze praktycznym	
6	4,1		1,9		4,1	
Wymagania wstępne i /lub wprowadzające treści kształcenia						
Kształcenie w zakresie Rehabilitacji i pielęgnowania niepełnosprawnych zdefiniowane kartą/sylabusem wymaga poprzedzenia kształcenia treściami wprowadzającymi z zakresu anatomii, fizjologii, podstaw pielęgniarstwa, chorób wewnętrznych i pielęgniarstwa internistycznego, chirurgii i						

pielęgniarstwa chirurgicznego, neurologii i pielęgniarstwa neurologicznego.

Cele i efekty kształcenia

Powiązanie modułu/przedmiotu z kierunkowymi efektami kształcenia	kierunkowe efekty kształcenia
	<p>Po zaliczeniu przedmiotu student:</p> <p>➤ w zakresie wiedzy:</p> <p>D.W4. zna zasady oceny stanu chorego w zależności od wieku;</p> <p>D.W6. zna zasady planowania opieki nad chorymi w zależności od wieku i stanu zdrowia;</p> <p>D.W9. charakteryzuje techniki i procedury pielęgniarstwa stosowane w opiece nad chorym w zależności od jego wieku i stanu zdrowia;</p> <p>D.W10. zna zasady przygotowania chorego do samoopieki w zależności od jego wieku i stanu zdrowia;</p> <p>D.W11. różnicuje reakcje chorego na chorobę i hospitalizację w zależności od jego wieku i stanu zdrowia;</p> <p>D.W12. zna rolę pielęgniarki przy przyjęciu chorego do przedsiębiorstwa podmiotu leczniczego w zależności od wieku i stanu zdrowia pacjenta;</p> <p>D.W13. charakteryzuje proces starzenia się w aspekcie bio-psycho-społeczno-ekonomicznym;</p> <p>D.W14. zna swoiste zasady organizacji opieki specjalistycznej (geriatrycznej, intensywnej opieki medycznej, neurologicznej, psychiatrycznej, pediatricznej, internistycznej, chirurgicznej, paliatywnej oraz systemu ratownictwa medycznego w Polsce);</p> <p>D.W25. zna następstwa długotrwałego unieruchomienia;</p> <p>D.W36. wyjaśnia patofizjologię zaburzeń występujących w przebiegu chorób, urazów układu nerwowego i groźących powikłań;</p> <p>D.W37. zna podstawowe kierunki rehabilitacji leczniczej (ergoterapia, psychoterapia, kinezyterapia, fizjoterapia);</p> <p>D.W38. charakteryzuje przebieg i sposoby postępowania rehabilitacyjnego w jednostkach chorobowych;</p> <p>D.W39. zna formy rehabilitacji zawodowej;</p> <p>➤ w zakresie umiejętności:</p> <p>D.U1. gromadzi informacje, formułuje diagnozę pielęgniarstwa, ustala cele i plan opieki, wdraża interwencje pielęgniarstwa oraz dokonuje ewaluacji opieki;</p> <p>D.U2. rozpoznaje uwarunkowania zachowania zdrowia odbiorców opieki w różnym wieku i stanie zdrowia;</p> <p>D.U3. prowadzi poradnictwo w zakresie samoopieki pacjentów w różnym wieku i stanie zdrowia, dotyczące wad rozwojowych, chorób i uzależnień;</p> <p>D.U4. motywuje chorego i jego opiekunów do wejścia do grup wsparcia społecznego;</p> <p>D.U5. prowadzi profilaktykę powikłań w przebiegu chorób;</p> <p>D.U8. diagnozuje stopień ryzyka rozwoju odleżyn i dokonuje ich klasyfikacji;</p> <p>D.U13. dokumentuje sytuację zdrowotną pacjenta, jej dynamikę zmian i realizowaną opiekę pielęgniarstwa;</p> <p>D.U13. dokumentuje sytuację zdrowotną pacjenta, jej dynamikę zmian i realizowaną opiekę pielęgniarstwa;</p> <p>D.U18. instruuje pacjenta i jego opiekuna w zakresie użytkowania sprzętu pielęgnacyjno-rehabilitacyjnego oraz środków pomocniczych;</p> <p>D.U20. rozpoznaje powikłania leczenia farmakologicznego, dietetycznego, rehabilitacyjnego i leczniczo-pielęgnacyjnego;</p> <p>D.U22. prowadzi rozmowę terapeutyczną;</p> <p>D.U24. prowadzi rehabilitację przyłóżkową i usprawnianie ruchowe pacjenta oraz aktywizację z wykorzystaniem elementów terapii zajęciowej;</p> <p>D.U26. przekazuje informacje o stanie zdrowia chorego członkom zespołu terapeutycznego;</p>

	<p>D.U28. prowadzi dokumentację opieki nad chorym: kartę obserwacji, zabiegów pielęgniarstwa i raportów, kartę rejestru zakażeń szpitalnych, profilaktyki i leczenia odleżyn oraz kartę informacyjną z zaleceniami w zakresie samoopieki;</p> <p>D.U32. dostosowuje interwencje pielęgniarstwa do rodzaju problemów pielęgnacyjnych;</p> <p>➤ w zakresie kompetencji społecznych:</p> <p>D.K1. szanuje godność i autonomię osób powierzonych opiece;</p> <p>D.K2. systematycznie wzbogaca wiedzę zawodową i kształtuje umiejętności, dążąc do profesjonalizmu;</p> <p>D.K3. przestrzega wartości, powinności i sprawności moralnych w opiece;</p> <p>D.K4. wykazuje odpowiedzialność moralną za człowieka i wykonywanie zadań zawodowych;</p> <p>D.K5. przestrzega praw pacjenta;</p> <p>D.K6. rzetelnie i dokładnie wykonuje powierzone obowiązki zawodowe;</p> <p>D.K7. przestrzega tajemnicy zawodowej;</p> <p>D.K8. współdziała w ramach zespołu interdyscyplinarnego w rozwiązywaniu dylematów etycznych z zachowaniem zasad kodeksu etyki zawodowej;</p> <p>D.K9. jest otwarty na rozwój podmiotowości własnej i pacjenta;</p> <p>D.K10. przejawia empatię w relacji z pacjentem i jego rodziną oraz współpracownikami.</p>	
Cele kształcenia w ramach modułu / przedmiotu	<p>Celem przedmiotu jest opanowanie wiedzy i umiejętności z zakresu rehabilitacji i pielęgnowania niepełnosprawnych określonych kompetencjami pielęgniarstwa, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poznanie specyfiki opieki pielęgniarstwa sprawowanej nad pacjentem niepełnosprawnym w różnego rodzaju niepełnosprawnościach. • Zastosowanie wiedzy z zakresu opieki pielęgniarstwa do współdziałania z rehabilitantem. • Zastosowanie wiedzy z zakresu rehabilitacji do usprawniania pacjentów niepełnosprawnych. 	
Szczegółowe modułowe / przedmiotowe efekty kształcenia	Efekty przedmiotowe	Odniesienie do efektów kierunkowych
	EK – 1 potrafi omówić podstawowe kierunki rehabilitacji leczniczej oraz metody rehabilitacyjne w wybranych jednostkach chorobowych	DW4, DW18, DW19, DW36, DW37, DW38, DW39, DK2
	EK – 2 zna i omawia zasady opieki pielęgniarstwa i rehabilitacji w pielęgnowaniu osób niepełnosprawnych	DW6, DW9, DW13, DW25 DK2
	EK – 3 zna i rozumie rolę pielęgniarstwa w zespole rehabilitacyjnym	DW10, DW11, DW12, DW14, DK2
	EK – 4 potrafi zaplanować, przeprowadzić i ocenić pielęgniarstwa działania rehabilitacyjne wobec pacjenta w różnym wieku i stanie zdrowia	DU1, DU2, DU3, DU4, DU5, DU8, DU13, DU18, DU20, DU22, DU24, DU28, DU32
	EK – 5 wykazuje umiejętność współpracy z zespołem terapeutycznym, rzetelnie wykonując swoje obowiązki, przestrzegając praw pacjenta i zasad etyki zawodowej	DU26, DK1, DK3, DK4, DK5, DK6, DK7, DK8, DK9, DK10
Metody i narzędzia dydaktyczne kształcenia		
Wykłady	<p>➤ Wykłady informacyjne/ problemowe wsparte prezentacją multimedialną, przeplatane interakcją ze studentami z wykorzystaniem metod aktywizujących, połączone z dyskusją kierowaną.</p>	

Seminaria		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Prelekcje wsparte prezentacją multimedialną, z wykorzystaniem metod aktywizujących, połączone z dyskusją kierowaną. ➤ Tematyczne zajęcia połączone z indywidualnym lub grupowym opracowywaniem tematów związanych z omawianym zakresem tematycznym zajęć, przy możliwości korzystania z literatury. ➤ Prezentacje i referaty dotyczące treści kształcenia przeznaczonych do samokształcenia.
Zajęcia praktyczne		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zajęcia praktyczne w placówce szkoleniowej, instruktaż wstępny, bieżący i końcowy. ➤ Aktywne współuczestnictwo w działaniach zespołu terapeutycznego. ➤ Nabycie, doskonalenie i utrwalenie prawidłowego i samodzielnego wykonywania standardowych procedur pielęgniarских.
Treści programowe kształcenia		
Wymiar zajęć		Zakres treści programowych
Forma	Liczba godzin	
Semestr		VI
Wykłady	9 Rehabilitacja	<p>W1. Rodzaje niepełnosprawności. Model rehabilitacji według W.Degi. Znaczenie rehabilitacji leczniczej, zawodowej i społecznej w usprawnianiu chorych.</p> <p>W2. Modele rehabilitacji, ich cechy i przebieg na poszczególnych poziomach usprawniania leczniczego, społecznego, zawodowego.</p> <p>W3. Problemy psychospołeczne osoby niepełnosprawnej i jej rodziny. Instytucje pomagające w opiece nad osobą niepełnosprawną i jej rodziną.</p> <p>W4. Integracja osoby niepełnosprawnej w środowisku zamieszkania, pracy, nauki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postawy społeczne wobec niepełnosprawności, wpływ pielęgniarki na kształtowanie pozytywnych postaw • współpraca z osobą niepełnosprawną, rodziną, w adaptacji do warunków domowych i potrzeb osoby niepełnosprawnej • akty prawne dotyczące osób niepełnosprawnych • polityka państwa dotycząca opieki zdrowotnej, rehabilitacji, kształcenia i zatrudniania osób niepełnosprawnych.
Wykłady –	9 Pielęgnowanie niepełnosprawnych	<p>WP1. Rola pielęgniarki w opiece nad pacjentem rehabilitowanym. Rola pielęgniarki w ocenie możliwości psychofizycznych pacjenta rehabilitowanego. Rola pielęgniarki w zespole rehabilitacyjnym.</p> <p>WP2. Diagnostyka pielęgniarska jako narzędzie opieki nad osobą niepełnosprawną i jej rodziną.</p> <p>WP3. Kompetencje pielęgniarki w zakresie realizacji funkcji rehabilitacyjnych.</p>
Seminaria	12 Rehabilitacja	<p>S1. Rodzaje amputacji. Przygotowanie do zaprotezowania, operacje odtwórcze. Zasady posługiwania się protezą.</p> <p>S2. Rehabilitacja pacjentów z zaburzeniami i uszkodzeniami narządu ruchu.</p> <p>S3. Odrębności w rehabilitacji pacjentów geriatrycznych.</p> <p>S4. Rodzaje rehabilitacji stosowane u niemowląt i dzieci w wieku rozwojowym z podejrzeniem uszkodzenia OUN. Problemy wczesnej interwencji.</p>

		<p>S5. Rodzaje masażu wykorzystywane w pielęgnowaniu osób niepełnosprawnych.</p> <p>S6. Rehabilitacja w wybranych jednostkach chorobowych układu krążenia.</p>
	<p>12 Pielęgnowanie niepełnosprawnych</p>	<p>SP1. Rola pielęgniarki w przygotowaniu pacjenta do korzystania ze sprzętu rehabilitacyjnego.</p> <p>SP2. Współpraca pielęgniarki z człowiekiem niepełnosprawnym, jego środowiskiem, instytucjami wspierającymi proces rehabilitacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> • bio-psycho-społeczne problemy niepełnosprawnych • techniki i metody komunikowania się z niepełnosprawnymi • ocena zapotrzebowania na opiekę wynikająca ze stanu osoby niepełnosprawnej, zakres dysfunkcji, zagrożeń, powikłań • zapobieganie powikłaniom wynikającym z unieruchomienia. <p>SP3. Rehabilitacja kompleksowa, lecznicza, zawodowa, społeczna;</p> <ul style="list-style-type: none"> • rola i zadania zespołu terapeutycznego w sprawowaniu opieki nad niepełnosprawnym • podstawy, etapy rehabilitacji, nauka czynności życia codziennego • techniki przenoszenia, asekuracji osób niepełnosprawnych, pionizacja, nauka chodu • rehabilitacja społeczna i poradnictwo, kształcenie i zatrudnianie osób niepełnosprawnych • udział niepełnosprawnych w życiu społecznym • rola terapii zajęciowej, sportu i rekreacji w przygotowaniu do samo opieki i samo pielęgnacji. <p>SP4. Opieka pielęgniarska i rehabilitacja pacjenta w wieku geriatrycznym.</p> <p>SP5. Opieka pielęgniarska i rehabilitacja pacjentów po udarach mózgowych.</p>
Zajęcia praktyczne	-	-
	80	<p>Organizacja rehabilitacji leczniczej. Zasady przyjęcia chorego, dokumentacja medyczna. Podstawowe urządzenia diagnostyczno-terapeutyczne stosowane w rehabilitacji. Zadania pielęgniarki w zespole rehabilitacyjnym.</p> <p>Udział pielęgniarki w stosowaniu technik kinezyterapeutycznych w rehabilitacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenia bierne, • ćwiczenia czynno-bierne, • ćwiczenia czynne, • ćwiczenia synergistyczne, • reedukacja nerwowo-mięśniowa, • ćwiczenia ogólnokondycyjne, • pionizacja i nauka chodzenia. <p>Udział pielęgniarki w rehabilitacji i opiece nad dzieckiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozszczep kręgosłupa, • wady wrodzone kręgosłupa, • wrodzony kręcz szyi, • wady klatki piersiowej (klatka piersiowa kurza, klatka piersiowa lejkowata), • wady postawy, • mózgowe porażenie dziecięce, • okołoporodowe uszkodzenie splotu ramienne. <p>Rola pielęgniarki w opiece nad pacjentem z urazem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • urazy układu kostnego i nerwowego u dzieci, • urazy układu kostnego i nerwowego u dorosłych.

		<p>Udział pielęgniarki w rehabilitacji i opieka nad pacjentem dorosłym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • schorzenia kręgosłupa, • zmiany zwyrodnieniowo-przeciążeniowe stawów, • schorzenia neurologiczne. <p>Udział pielęgniarki w rehabilitacji i opieka pielęgniarska nad pacjentem geriatrycznym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • specyfika opieki i rehabilitacji wieku dojrzałego, • specyfika opieki i uaktywniania ruchowego zdrowego człowieka w wieku geriatrycznym. <p>Udział pielęgniarki w rehabilitacji i opieka pielęgniarska nad pacjentem po amputacji naczyniowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • specyfika opieki w zależności od miejsca amputacji, zaawansowania choroby i wieku pacjenta, • specyfika rehabilitacji i przygotowanie do rehabilitacji w zależności od miejsca amputacji i wieku pacjenta. <p>Udział pielęgniarki w rehabilitacji i opieka kardiologiczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • specyfika opieki pielęgniarskiej w zależności od rodzaju schorzeń serca, zaawansowania choroby i wieku pacjenta, • specyfika rehabilitacji w zależności od rodzaju schorzeń serca, zaawansowania choroby i wieku pacjenta. <p>Udział pielęgniarki w rehabilitacji i opieka pielęgniarska w pulmonologii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • specyfika opieki pielęgniarskiej w zależności od rodzaju schorzenia płuc, zaawansowania choroby i wieku pacjenta, • specyfika rehabilitacji w zależności od rodzaju schorzenia płuc, zaawansowania choroby i wieku pacjenta, • trening fizyczny i ćwiczenia mięśni oddechowych. <p>Udział pielęgniarki w rehabilitacji i opieka pielęgniarska nad chorym onkologicznym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • specyfika opieki pielęgniarskiej w zależności od rodzaju nowotworu i jego usadowienia, sposobu leczenia, zaawansowania choroby i wieku pacjenta, • specyfika rehabilitacji w zależności od rodzaju nowotworu i jego usadowienia, sposobu leczenia, zaawansowania choroby i wieku pacjenta. <p>Udział pielęgniarki w rehabilitacji i opieka pielęgniarska nad pacjentem przebywającym w oddziale intensywnej opieki medycznej.</p>
Samokształcenie	4 Rehabilitacja	Rola terapii zajęciowej w rehabilitacji osób niepełnosprawnych.
	4 Pielęgowanie niepełnosprawnych	Opracowanie procesu pielęgnowania wybranego pacjenta poddanego rehabilitacji.
Sekwencja zajęć		<p>W1 – W4 WP1 – WP3 S1, SP1, SP2 S2, SP3 S4, SP4 S5 – S6 SP5</p> <p><i>(Informacja na potrzeby harmonogramu zajęć)</i></p>
Ocenianie i zaliczanie		

<p>Metody weryfikacji efektów kształcenia i kryteria oceny</p>	<p><u>Ocena formująca (OF):</u> Wykłady – student może otrzymać oceny np. za:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kolokwia cząstkowe sprawdzające stopień opanowania wiedzy, w tym także wiedzy z tematyki przeznaczonej do samokształcenia <p>Seminaria – student może otrzymać oceny np. za:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kolokwia cząstkowe sprawdzające stopień opanowania wiedzy, w tym także wiedzy z tematyki przeznaczonej do samokształcenia • prace i prezentacje przygotowane w ramach pracy własnej (samokształcenia) <p>Nauczyciele akademicki prowadzący poszczególne formy zajęć zobowiązani są do wystawienia studentowi co najmniej jednej oceny formującej.</p> <p><u>Ocena podsumowująca (OP):</u> Ocena podsumowująca jest oceną końcową potwierdzającą osiągnięcie przez studenta efektów kształcenia.</p> <p>Ocena podsumowująca jest średnią ważoną ze średniej ważonej ocen formujących oraz średniej ważonej ocen uzyskanych na zaliczeniu końcowym – egzaminie przeprowadzonym w formie pisemnej.</p> <p><u>Ocena formująca (OF):</u> Zajęcia praktyczne – student może otrzymać oceny np. za:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kolokwia cząstkowe sprawdzające stopień opanowania wiedzy • aktywny udział w zajęciach • poprawne wykonanie zadań i czynności wynikających z procesu pielęgnowania • opracowanie procesu pielęgnowania wybranego pacjenta <p><u>Ocena podsumowująca (OP):</u> Ocena podsumowująca jest oceną końcową potwierdzającą osiągnięcie przez studenta efektów kształcenia. Ocena podsumowująca jest średnią ważoną ze średniej ważonej ocen formujących.</p>
<p>Sposoby i kryteria weryfikacji i oceny uzyskania przez studentów założonych efektów kształcenia</p>	<p>EK – 1 – zaliczenie pisemne w formie testu EK – 2 – zaliczenie pisemne w formie testu EK – 3 – zaliczenie pisemne w formie testu EK – 4 – ocena z zajęć praktycznych EK – 5 – ocena z zajęć praktycznych</p>
<p>Zasady dopuszczania do zaliczenia przedmiotu</p>	<p>Student może zostać dopuszczony do zaliczenia końcowego przedmiotu w formie egzaminu jeżeli uzyskał:</p> <p>➤ średnią ważoną ocenę ocen formujących, co najmniej jako ocenę dostateczną (3)</p>
<p>Forma i warunki zaliczenia przedmiotu</p>	<p>Zaliczenie przedmiotu przeprowadzone zostanie w formie:</p> <p>Forma: Zaliczenie z oceną.</p> <p>Zaliczenie przedmiotu przeprowadzone zostanie w formie pisemnej – testu zawierającego 30 pytań sformułowanych w sposób pozwalający na sprawdzenie wiedzy, poziomu zrozumienia, umiejętności analizy, syntezy i rozwiązania problemu z zakresu będącego przedmiotem programu.</p> <p>Przykłady pytań będą udostępnione studentom na pierwszych zajęciach przez nauczyciela akademickiego odpowiedzialnego za przedmiot.</p> <p>Warunkiem zaliczenia testu będzie udzielenie poprawnej odpowiedzi na minimum 60% pytań zawartych w teście.</p>

	<p>Ocena w skali wartościowej określonej regulaminem studiów odniesiona do testu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niedostateczny – ndst. (2) do 59% poprawnych odpowiedzi - dostateczny – dst (3) – od 60% do 67% poprawnych odpowiedzi - dostateczny plus – dst+ (3,5)– od 68% do 75% poprawnych odpowiedzi - dobry – db (4) – od 76% do 85% poprawnych odpowiedzi - dobry plus – db+ (4,5) – od 86% do 92% poprawnych odpowiedzi - bardzo dobry – bdb (5) – od 93% do 100% poprawnych odpowiedzi <p>Warunkiem zaliczenia testu będzie uzyskanie, co najmniej oceny dostatecznej (3) z pytań odniesionych do każdego z efektów kształcenia.</p> <p>Ocena końcowa testu jest średnią ważoną ocen z pytań odniesionych do każdego efektu kształcenia.</p>
Wykaz literatury obowiązującej do zaliczenia przedmiotu	
Literatura podstawowa	<ul style="list-style-type: none"> • Kiwerski J.: Rehabilitacja medyczna, PZWL, Warszawa 2006 • Dega W., Malinowska K.: <i>Rehabilitacja medyczna</i>. PZWL, Warszawa 2003. • Kurpas D., Kassolik K., Rehabilitacja w pielęgniarstwie. Wyd. Continuo 2010. • Laidler P.: Rehabilitacja po udarze mózgu: zasady i strategia. PZWL, Warszawa 2004 • Strugała M., Talarska D.: Rehabilitacja i pielęgnowanie osób niepełnosprawnych. PZWL Warszawa 2013 • Szulc R.: Usprawnianie lecznicze krytycznie chorych, Wydawnictwo Medyczne Urban & Partner, Wrocław 2001 • Rutkowska E.: Rehabilitacja i pielęgnowanie osób niepełnosprawnych, Wydawnictwo CZELEJ, Lublin 2002
Literatura uzupełniająca	<ul style="list-style-type: none"> • Kuch M., Janiszewski M., Mamcarz A.: Rehabilitacja kardiologiczna. Wyd. Medical Education, Warszawa 2014 • Karwat I. D.: Problemy rehabilitacyjne i zagadnienia pomocy społecznej osób niepełnosprawnych w Polsce, T.2. Liber, Lublin 2002 • Szwalkiewicz E.: Zasady podnoszenia i przemieszczania pacjentów. Przewodnik dla pielęgniarek, Wydawnictwo Medyczne Urban & Partner, Wrocław 2000 • Zabłocki K. J.: Dziecko niepełnosprawne jego rodzina i edukacja, Wydawnictwo Akademickie Śak, Warszawa 1995 • Kawczyńska-Butrym Z.: Niepełnosprawność – specyfika pomocy społecznej. Katowice 1998 • Kowalik S.: Psychospołeczne podstawy rehabilitacji osób niepełnosprawnych, Katowice 1999.
Prawa autorskie	
Prawa autorskie	Wyższa Szkoła Nauk Stosowanych w Rudzie Śląskiej